

שני דיני פרק שלשה עשר כתובות

קיב.

עין משפט
נר מצוה

ע"ה א מ"ה פ"ה מהל'
מלכות הלכה ז'
ע"ה ב ט"ז הלכה י'

לענין רש"י

שאניד"ר ושיאגודי"ר.
(לח"ב נעשה מקמת גרוע.)

מוסף רש"י

אקרא. מקום מעבר
הנהר ונע"ז פירט"ו
המילה ר"ה אפשר אדם
בונה בית לבנו קטן.
כענין קטן הכנים של
חם היה ומתגים שני
לנשים (סוטה ע"ג) אלא
שמוכנה על אחת
משבעה בצוען. לשון
אונה ממנה נבאשית (טו)
לומר מיוצאת נפשות
(סוטה ט"ז). בטרשים.
לנשים שאין עושין פירות
כדרך להם (שם). עמא
פזיאו. מהר. דקדמית
פומיכו. לאודניכו.
קודם ששמעת אותה
היך הוא קשה ולא טובלו
לעמוד בה קבלת עליכם
לקימה ונשבת פ"ה.
היה עלך שני דיני
ניירות

מנשק כיפי דעבו. משמע דמארץ ישראל הוא וכן נשילתי מי
שאלחו (גיטין דף ע"ו:) ומימה דצפ"ק דגיטין (דף ג. ושם)
תנן עכו כדרך ישראל לגיטין משמע דהוי מחוץ לארץ ומפרש זירושל'
מיהו נאך ומיהו נחון לארץ: רבי חנינא הוה מואלף מתקב"ה.
פירוש שוקל אכנים ומואלף קלות אמר
עדיין לא נכנסתי לארץ ישראל כיון
ששקלן ומאלף כנידות אמר כבר
נכנסתי לארץ ישראל וכן מפרש
במנחומא צפרשא שלח לך כשעלה ר'
חנינא והגידו מנבל צקס לידע ר'
נכנס לא"י והיה שוקל אכנים כל זמן
שהיו קלות אמר עדיין לא נכנסתי
לארץ ישראל כיון שמאלף כנידות אמר
אין אלו אלא אכני ארץ ישראל והיה
משקלן וקלא עליהן את הפסוק:
היה כי ראו ענדקין את אכניה:
ד"ר

והוא כמבי מיכסי עד אקרא דתולבנקי כ"ב
פרסי אורכא ופותיא שיתא פרסי רבי חלבו
ור' עוריא ור' יוסי בר חנינא איקלעו לההוא
אתרא אייתו קמיהו אפרסקא דהוה כאילפס
כפר הינו ואילפס כפר הינו כמה היה ה'
סאין אכלו שליש והפקירו שליש ונתנו לפני
בהמתן שליש לשנה איקלע ר' אלעזר להתם
ואייתו לקמיה נקטו בידיה ואמר יארץ פרי
למלחה מרתת יושבי בה רבי יהושע בן לוי
איקלע^ב לגבלא חזנהו להנהו קטופי דהוו
קיימו כי עיגלי אמר עגלים בין הגפנים
אמרו ליה קטופי נינהו אמר ארץ ארץ הכניסי פירותיך למי את מוציאה
פירותיך לערביים הללו שעמדו עלינו בחמאתינו לשנה איקלע ר' חייא
להתם חזנהו דהוו קיימו כעיוי אמר עוים בין הגפנים אמרו ליה זיל לא
תעביד לן כי חברין תנו רבנן בברכותיה של ארץ ישראל בית סאה עושה
חמשת ריבוא כורין בישיבתה של צוען בית סאה עושה שבעים כורין
דתניא אמר רבי מאיר בני ראייתו בבקעת בית שאן בית סאה עושה שבעים
כורין ואין לך מעולה בכל ארצות יותר מארץ מצרים שנאמר כ"ג ה' כארץ
מצרים ואין לך מעולה בכל ארץ מצרים יותר מצוען דהוו מרכו בה מלכים
דכתיב כי היו בצוען שריו ואין לך טרשים בכל א"י יותר מחברון דהוו
קברי בה שיכבי ואפילו הכי חברון מבונה על אחת משבעה בצוען דכתיב
יחברון שבע שנים נבנתה לפני צוען מצרים מאי נבנתה אולימא נבנתה
ממש אפשר אדם בונה בית לבנו קטן קודם שיבנה לבנו גדול שנאמר
ובני חם כוש ומצרים ופוט וכנען אלא שמבונה על אחת משבעה בצוען
והני מילי במצרים אבל שלא במצרים חמש מאה והני מילי שלא
בברכותיה אבל בברכותיה כתיב ויזרע יצחק בארץ ההיא וגו' תניא אמר
רבי יוסי סאה ביהודה היתה עושה חמש סאין סאה קמה סאה סלת סאה
סוכין סאה מורסין וסאה קיבוריא א"ל ההוא יצדוקי לר' חנינא יאה משבחתי
עיה בארבעון סוכין סאה אחת הניח לי אבא ממנה משח ממנה סאה ממנה
עיבור ממנה קימננה ממנה רועות מקנתי א"ל ההוא בר אמורא לבר
ארעא דישראל האי [תאלתא] דקיימא אגודא דירדנא כמה גרדיתו מינה
אמר ליה שיתין כורי א"ל א"ל אכתי וייליתו בה אחריכותהו אגן
מאה ועשרים כורי הוה גזרינן מינה אמר ליה אנא נמי מתד גיסא
קאמינא לך אמר רב חסדא מאי דכתיב ואתן לך ארץ חמדה נחלת
צבי למה ארץ ישראל נמשלה לצבי לומר לך מה צבי זה אין עורו
מחויק בשרו אף ארץ ישראל אינה מחזקת פירותיה דבר אחר מה צבי
זה קל מכל החיות אף א"ר ארץ ישראל קלה מכל הארצות לבשל את פירותיה
אי מה צבי זה קל ואין בשרו שמן אף ארץ ישראל קלה לבשל ואין פירותיה
שמנים תלמוד לומר ובה חלב ודבש שמנים מחלב ומתוקים מדבש רבי
אלעזר כי הוה סליק לארץ ישראל אמר פלמי לי מחדא כי סמכיהו אמר פלמי
לי מתרתי כי אותבוהו בסוד העיבור אמר פלמי לי מתלת שנאמר והיתה
ידי אל הנביאים החוזים שוא וגו' בסוד עמי לא יהיו זה סוד עיבור ובכתב
בית ישראל לא יכתבו זה סמיכה ואל אדמת ישראל לא יבואו כמשמעו רבי
זירא כי הוה סליק לא"י לא אשכח מברא למעבר נקט במצרא וקעבר אמר
ליה ההוא יצדוקי עמא פזיאו דקדמיתו פומיכו לאודניכו אכתי בפזיזותייכו
קיימיתו אמר ליה דוכתא דמשה ואהרן לא זכו לה אנא מי יימר דוכינא
לה: יר' אבא מנשק כיפי דעבו ר' חנינא מתקליה ר' אמי ורבי אסי
קיימו

[א] עין מוס' ע"ג נט. ד"ה
איקלעו (ב) ונס"ה: לנשים;
(ג) סוטה לד: (ד) ונס"ה:
(ה) מילא: (ו) עין מוס' כיפי
יא. ד"ה ולא אלה: (ז) עין
ר"ה יג. ופרש"י שם לע"ק
וע"ע גיטין ט"א: (ח) אשנת
פ"ה: (ט) נס"ה: סוטה:
הולמ

תורה אור השלם

1. ארץ פרי למלחה
מרתת יושבי בה:
התלים קו לד
2. וישא לוח את עיניו
וקרא את כל כפר הירדן
כי כלה משקה לפני
שחתן את סודו ואת
עמרה כגון י' בארץ
מצרים באבדה צער:
בראשית י"ד
3. כי היו בצוען שריו
ומלאביו חנם יגיעה:
ישעיה ל"ד
4. ויעלו בניב ויבא עד
חברון ושם אחוץ ששי
ותלמי יליד העק
והברון שבע שנים
נבנתה לפני צוען
מצרים: במדבר י"ב כב
5. ובני חם כוש ומצרים
ופוט וכנען: בראשית י"ד
6. ויזרע יצחק בארץ
ההוא וימצא בשנה
ההוא מאה שערים
ויקברוהו:
בראשית כ"ב

7. ואנכי אמרתי איך
אשיתך בבנים ואתן לך
ארץ חמדה נחלת צבי
צבאות גוים ואמר אבי
תקרא לי ומאמרי לא
תשובי: ירמיהו ג' יט
8. והיתה ידי אל
הנביאים החוזים שוא
והקטנים קוב בסוד עמי
לא יהיו ובכתב בית
ישראל לא יכתבו ואל
אדמת ישראל לא יבאו
וידעתי כי אני אדני
אלהים: יחזקאל י"ט

הגהות הב"ח

[א] נמי אמר ליה לא
עיליתו בה אכתי
אחריכותהו כגן:

שהרי נמשלה לגן ה' ואין במצרים
מדינה מעולה כזו: דמרכו בה
מלכי. מצרים שנאמר כי היו בצוען
שריו. על מלכי ישראל הכמוז מדבר
לגנאי שמרדו בהקצ"ה וסמכו על
מלכי מצרים ותמיד היו שריהם
ושלוחיהם מוזין בצוען שלוחים למלך
מצרים מביאין תשורה: מנוסה.
בנייה בכל טוב. מנונה לשון פרי
דכתיב (בראשית ז) ואכנה גם אנכי
ממנה: לבנו סקטן. לכנען: לבנו
גדול. למצרים: על אחת משבעה.
הרי שבע פעמים שבעים כורים
היי ד' מאות ותשעים ובמקום שאינו
טרשים כחברון יש להוסיף עד חמש
מאות ובברכותיה מביי מאה שערס
על אחת שצאר שנים נמנך למאה.
מאה פעמים חמש מאות הרי חמשת
ריבוא: סאה קמה. הוא אצק דק
היואל מן הספה והסתיין טומוין
בכחיים של גריסין ואין טומוין דקין
והספה מוילאה הקמה וקולעת פסולת
ומחזיר מנה שגנפה לריחים: סוכין.
שהמכתש מוילאה כשלותמין חטין
לסולת כותשין אותן במכתש:
מורסין. הן סוכין היואלף צלחורנה:
קיבוריא. קמה שילוי יפה שעושים
ממנו פת קבור וסוקין שאגדי"ר:
יאה משכיתו כה כארעון. יפה
אחס משכין אוחה: כיה סאה הניח
לי אבא. כדרך ישראל: א"ל הווא
בר אמורא. אחד מצני האמורי
אמר ליהודי תחלת צביתו לארץ:
כך האללה דקיימא אגודא דירדנא.
דקל פלוגי העומד על שפת הירדן:
כמה גדיסו מינה. כמה תמרים
אחס גודרים הימנו. לקיטת תמרים
קרובה גדירה נלשון [משנה וגחרא
נלשון] ארמי: אין עורו מחויק אס
כשרו. שהעור כיון וגומל לאחר
הפשטו: אינה מחוקק פירוסיה.
עושה פירותיה מרוצין עד אין מקום
להניען: פלמי לי מחדא. נלמי
מאחת מהן מן הגללות האמורות
צמקא: נקט במצרא. יש מקום
שאלן גשר ומשליכין עץ על רוחם
הנהר משפה לשפה ואינו רחב לילך
עליו כי אס אווחו צדידי צחבל המתוח
למעלה הימנו קשור שני ראשו

בשתי ימידות אחת מכלן ואחת מכלן
שהקדמתם נעשה ועודכס צבהתמס
סלעים: מהם ומתקן מכוילי העיר
מחמת חצית הארץ שהיתה חציבה
עליו ומחזר שלא ילא שם רע על הדרכים:
קיימו

(א) פי' הנון על זה תמנא בספר החיים שמיבר אחי הנון מהר"ל מפרסאג בספר זכות ח"א פי"ג, (ב) כשימאל וסוף משבת הרמ"א ז"ל וכן בסוף יש"ש כצ"ק כתוב רמזים על הזכרת שמיט הללו.

קיימי משמשא לטולא. כשהשמש הגיע למקום שהן יושבין וגורסין וחמה מקדרת עליהן עומדין משס לישב בלל. ובימי הזנה עומדין מן הלל ויושבין נחמה. כדי שלא יוכלו להתרעס על ישיבת ארץ ישראל: כי רנו עבדיך אם אנניה ואת עפרה יחוננו: קטיגוריא. הרבה מסטינים ומלמדים חוכה יעמדו עליהם: לירוף אחר לירוף. גזירות על גזירות: ועוד זה עשיריה. כשתשעה החלקים יהיו אבדין ולא נותר כי אם העשירית אף היא תשוב והיתה לזכר: כוויי וכוויי דכוויי. שוללים אחר שוללים: כי עץ נשא פריו. מדמכזי תאנה וגפן נתנו חילם הרי עץ פרי אמור מה תלמוד לומר כי עץ נשא פריו אף אלני סרק ישאו פרי:

דור שבן דוד בא. אידי דאיירי נצרכת העולם הנא דהיינו לימות המשיח נקט לה נמי הכא: עתידין כ"א אילני סרק שבארץ ישראל שיטענו פירות בו. לפי שרונה לסיים בדבר טוב נקט לה הכא ולא קאמרה לעיל דאיירי נהני מיני: הדרן עלך שני דיני גזירות קיימי משמשא לטולא ומטולא לשמשא ר' חייא בר גמדא מיגנדר בעפרה שנאמר ובי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו אמר רבי זירא אמר רבי ירמיה בר אבא דור שבן דוד בא קטיגוריא בתלמידי חכמים כי אמריתה קמיה דשמואל אמר צירוף אחר צירוף שנאמר ועוד בה עשיריה ושבה והיתה לבקר תני רב יוסף בוויי וכוויי דכוויי אמר רב עתידין כל אילני סרק שבארץ ישראל שיטענו פירות שנאמר כי עץ נשא פריו תאנה וגפן נתנו חילם:

1. כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו: תהלים קכ טו 2. ועוד בה עשיריה ושבה והיתה לבקר כאלה וקאלון אשר בשלכת מצבת כס זרע קדש מצבתה: ישעיה ו יג 3. אל תיראו בהמות שדי כי דשא נאות מדבר כי עץ נשא פריו תאנה וגפן נתנו חילם: יואל ב כב

הדרן עלך שני דיני גזירות וסליקא לה מסכת כתובות

אחר השלמת המסכתא יאמר זה ויעיל לזכרון בעזרת השם יתברך

הדרן עלך מסכת כתובות והדרך עלן. דעתן עלך מסכת כתובות ודעתך עלן. לא נתנשי מינך מסכת כתובות ולא תתנשי מינן לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי:

יאמר כן שלשה פעמים ואחר כך יאמר:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתהא תורתך אמונתנו בעולם הזה ותהא עמנו לעולם הבא. חנינא בר פפא רמי בר פפא נחמן בר פפא אחאי בר פפא אבא מרי בר פפא רפרם בר פפא רכיש בר פפא סורחב בר פפא אדא בר פפא דרו בר פפא:

הערב נא יי אלהינו את דברי תורתך בפנינו ובפיפיות עמך בית ישראל. ונהיה בלנו אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל בלנו יודעי שמך ולומדי תורתך: מאויבי תחכמי מצותיך פי לעולם היא לי: יהי לבי תמים בחקיך למען לא אבוש: לעולם לא אשכח פקודיך פי כם חייתני: ברוך אתה יי למדני חקיך: אמן אמן סלה ועד:

מודים אנחנו לפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקנו מיושבי קרנות. שאנו משכימים והם משכימים. אנו משכימים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים. אנו עמלים והם עמלים. אנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים ואינן מקבלים שכר. אנו רצים והם רצים. אנו רצים לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת. שנאמר ואתה אלהים תורידם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך:

יהי רצון מלפניך יי אלהי כשם שעזרתני לסים מסכת כתובות כן תעזרני להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסייםם ללמד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה. וזכות כל התנאים ואמוראים ותלמידי חכמים יעמוד לי ולזרעי שלא תמוש התורה מפי ומפי זרעי וזרע זרעי עד עולם. ותתקיים בי בהתהלכה תנחה אותך בשכבך תשמר עליך והקיצות היא תשיחך. פי בי ירבו ימך ויוסיפו לך שנות חיים: אורך ימים בימינה בשמאלה עשר וכבוד: יי עוז לעמו יתן יי יברך את עמו בשלום:

יתגדל ויתקדש שמה רבא. בעלמא דהוא עתיד לאתחדתא. ולאחיא מתיא. ולאסקא לחיי עלמא, ולמבנא קרתא דירושלם, ולשכלל היכליה בגוה, ולמעקר פולחנא נוכראה מארעא, ולאחבא פולחנא דשמיא לאתריה, וימליך קודשא בריך הוא במלכותיה ויקריה, וינצמח פרקנה ויקרב משיחהו. בחייכון וביומיכון ובחיי דכל בית ישראל בעגלא ובזמן קריב, ואמרו אמן. יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא. יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתגדר ויתעלה ויתהלל שמה דקדשא בריך הוא. לעלא מן כל ברכתא ושירתא תשבחתא ונחמתא דאמירן בעלמא, ואמרו אמן: על ישראל ועל רבנן, ועל תלמידיהון ועל כל תלמידי תלמידיהון, ועל כל מאן דעסקין באורייתא, די באתרא (קדישא) הדין ודי בכל אתר ואתר, יהא להון ולכון שלמא רבא חנא וחסדא ורחמי וחיי אריכי ומזוני ריחי ופרקנא מן קדם אבוהון די בשמיא וארעא ואמרו אמן: יהא שלמא רבא מן שמיא וחיים טובים עלינו ועל כל ישראל, ואמרו אמן: עושה שלום במרומו הוא ברחמי עושה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן: